

Ball de rentadores

Bagà

Ubicació

Comarca: Berguedà
Emplaçament Plaça Porxada

Coordenades:

Latitud: 42.252724531499
Longitud: 1.8606051491788
UTM Est (X): 406012
UTM Nord (Y): 4678464

Classificació

Número de fitxa 08016 - 125
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Música i dansa
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Aquesta dansa ja no es balla
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Lúdic
Titularitat Pública
Autoria de la fitxa María del Agua Cortés Elía
Data de registre de la fitxa: dl., 28/02/2022 - 10:09

Descripció

Ball en rotllana en el que participen només dones i en el que, en un moment específic, fan entrar un home per convertir la dansa en un joc, ja que l'home rep les seves burles i és l'objecte de les rialles que provoca, essent un joc entre les dones que simulen castigar un home per divertir-se.

S'acompanya de la següent cançó:

Riera amunt, riera avall,

riera amunt, riera avall,

trobo l'amor que està rentant,

lailarà, lalarà larà.

Jo li dic: -On tens el galant?

-A la guerra, que està *peleiant*;

Nit i dia hi estic pensant.

Mare de Déu, si el mataran.

-Ai, bon amor, no penseu tant,

Que el teniu al vostre davant.

Observacions:

La dansa que expliquem és la que va recollir Joan Amades (1982: 957).

Es formen dos cercles, un a l'exterior i un altre a l'interior, amb el mateix nombre de balladores, encarades i sense agafar (fig. 1). Comencen fent un moviment suau saltat, de costat a costat a l'estil de la jota, i amb les mans a la cintura. Cada dona porta el picador que utilitza per estovar la roba a la mà esquerra i a la darrera nota de la cançó donen un cop amb el picador de l'una contra el de l'altra (fig. 2).

En repetir la tornada, cada dona del cercle interior s'agafa de les mans amb la que té davant, mà dreta amb mà dreta, i fan un molinet en direcció horària saltironant com a l'inici (fig. 3). Mentre fan la volta, en passar per la vora de la balladora del grup immediat, copegen els picadors que porten a la mà esquerra (fig. 4), primer amb la d'un grup i després amb la de l'altre.

Després totes les balladores es distribueixen en un cercle més o menys regular. De forma alterna una dona de cada parella mira cap a l'interior i l'altra cap a l'exterior del cercle, agafades mà dreta amb mà dreta i ballant amb el moviment de jota de costat a costat (fig. 5). Si poden arreplegar un home, el posen al centre del cercle i en acabar les frases melòdiques, sempre seguint amb el mateix ball, la balladora a qui va més bé li venta cop de picador al darrera i el mateix repeteixen totes les altres, mentre l'home dins del cercle i sense poder escapar s'ha de defensar de l'atac que va rebent ja que l'amenacen de tots costats.

Història

Joan Amades va recollir aquesta dansa a la conca alta del riu Llobregat, una dansa que seria freqüent a tota la zona, i de la que existien variants en diferents llocs, ja que era habitual que, en trobar-se les rentadores als safareigs o al riu per rentar la roba, fessin jocs i balls al so de diverses cançons que cantaven elles mateixes per passar l'estona. Amades la situa concretament a Bagà, i diu que es ballava acompanyada d'una cançó de la qual va fer la transcripció musical el mestre Joan Tomàs, i que es va deixar de fer a inicis del segle XX.

Els mestres de Bagà, Maria Guiu Serradell i Joan Pardinilla i Busquets, també van deixar constància que s'havia ballat però no van recollir-ne les característiques ja que s'havia perdut en l'oblit feia temps. Actualment l'esbart Cadí de Bagà balla una versió de Ball de Rentadores que correspon a una coreografia genèrica que es va arranjar per a esbarts i que tenen al repertori des de l'any 1988.

Bibliografia

Amades, Joan. (1982) *Costumari Català*. Volum I, p. 730, 731, 732, 957. Salvat i Edicions 62. Edició facsímil.

Arxiu Joan Bial i Serra (1888-1970). Ball cerdà de les rentadores. Bagà. Caixa 120, sobre 242. Arxiu de Patrimoni Etnològic de Catalunya. Departament de Cultura Generalitat de Catalunya.

Cortés Elía, María del Agua; Escútia Fors, Eloi (2020) Les danses tradicionals del Berguedà. Recull històric, musical i coreogràfic. Volum 2. Edita Berguedana de Folklore Total. Berga.